

**Concionum R.P. Ludovici Bourdaloue è Societate Jesu, in
quadragesimam. Tomus ...**

Bourdaloue, Louis

Augustae Vindel. & Dilingae, 1715

In Dominicâ secundæ hebdomadæ: De Christianæ Legis sapientiâ &
suavitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69027](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-69027)

IN
DOMINICA
SECUNDÆ
HEBDOMADÆ
CONCIO.

*DE SAPIENTIA ET SUAVITATE CHRISTIANÆ
LEGIS.*

Adhuc eo loquente, ecce nubes lucidae
obumbravit eos. Et ecce vox de nube
dicens: hic est filius meus dilectus, in quo
mihi bene complacui. Ipsum audite.
Matth. 17.

REX CHRISTIANISSIME,

HOC illud est mysterium insigne,
quod ad Hebreos Apostolus
scribens significat, cum dicit:
Deum multifariam multisque
modis loquentem olim patribus in Prophetis, *Hebr. 1.*
novissime loquitum nobis in filio. In admirabili quippe Christi transfiguratione, quam
Mat-

Matthæi verbis expressam oculis hodie nostris Ecclesia subjicit, Pauli sententiae veritas plenè atque aperte ostenditur. Data primitus lex erat in monte Sinai, cuius promulgator ac fidus interpres, imo, si verba ipsa scripturæ sequimur, etiam auctor videri Moses potuit. Consecutis dein temporibus Prophetæ sunt ab eo submissi, qui legem hominibus exponerent, qui declararent enucleatè, qui ejusdem violatores coarguerent, partimque minarum terrore, partim pollicitationum illecebris, ad ejus jugum capessendum pervicaces animos adducerent.

Cæterum & subsecuti prophetæ, Christi suêre præcursores duntaxat, lexque promulgata ab iis, præparatio quædam ad sanctam novamque legem, quam Christus allaturus erat in terras. Inde est quod Moses inter & Eliam, illum legislatorem, hunc prophetam, medius stat, & stat insolito splendore collucens; quo videlicet nos admoneat, discissâ vetustæ legis caligine, planèque evolutis ac nudatis vaticinatiōnum integumentis, nullum jam alium esse Doctorem, quem audire, à quo vivendi precepta petere nos oporteat. Auscultemus igitur, christiani Auditores, novum hunc legislatorem, in eoque obsequamur Deo jubenti. *Ipsum audite.* Hunc tam justum, tamque necessarium sensum vobis ut in-

injiciam, de christianâ lege verba facere apud vos hodie constitui. Quod argumentum tam grave ut dignè pertractem, sentio quām mihi præsidio cælesti sit opus. Illud, B. Virginis interventu, supplex à Deo postulo. *Ave Maria.*

CUM ait Paulus, *placuisse Deo per stulti-
ti am prædicationis salvos facere creden-
tes*, nihil est quod propterea putemus, in-
esse quidquam in lege christiana, veræ sa-
pientiæ ac rationi contrarium. Etenim,
quod Hieronymus observat, qui tali est
usus oratione, idem alibi significat, sui
muneris esse, *sapientiam ut loquatur inter
perfectos.*

1. Cor. 1.

Eodem munere, quo gentium Doctor,
quando fungimur, quamquam indigni,
eandémque legem annuntiamus, possumus
pro jure nostro, affirmare, Auditores,
quod & affirmamus in hoc ipso concionis
hujus exordio, Evangelicam legem, de
qua sumus hodie apud vos acturi, legum
omnium esse & rationi & sapientiæ maxi-
mè consentaneam. Hæc prima sit proposi-
tio. Atque ut vestrum in eam studium ma-
gis inflammem, ulterius progressus addo,
tam sapientem hanc legem, omnium sua-
vissimam & amabilissimam esse. Hæc al-
tera sit propositio. Geminæ dotes in lege
Christi potissimum spectandæ. Illa men-

tem,

tē, hæc hominis. Prout mentē respicit pectus
respicit nihil habet illa non magni à nobis
faciendum. Prout pectus, nihil habet illa am-
ore nostro non dignū. Hac viā principia duo
falsā con futurus sum, queis christiana Reli-
gionis hostes eam in contemptum & odium
semper adducere conati sunt: in contem-
ptum, dum persuadere volunt, pugnare
illam cum sensu communī & veræ pruden-
tiæ legibus. In odium, dum eam ofte-
dunt ut acerbam ac duram plus æquo, om-
níque prorsus animi jucunditate privatam
legem. His autem erroribus geminas op-
pono Evangelicæ legis proprietates, ratio-
nem dico ac sapientiam. Lex illa est sum-
mè rationalis, hoc prima concionis pars do-
cebit. Est summè amabilis; hoc docebit
pars concionis altera. Quæ duo capita
gravissima dum aperio vobis, attendite.

PARS I.

SI res per se spectentur, & intta legitimi
hujus officii fines, quo supremo rerum
omnium Conditori subjici nos oportet, non
nostrum est coarguere, imò excutere atquæ
examinare legem à Christo delatam in tet-
ras, & ab eodem promulgatam. Etenim
si Dynastis ac Regibus ferre leges ac sancire
licet, tacitè facti sui causâ, quoniam ipso-
rum voluntas, & arbitrium, est illis pro-
fatione, profectò æquum videtur, privi-
legium idem, idem obsequium, eandem
rever-

reverentiam à nobis ceditribui, qui non legislator noster solum ac magister, sed & Servator idem est ac Deus. Postulat igitur officii nostri ratio, ut nos ejus legi, non legem nobis, censuræque nostræ submittam; ut eam observemus perquam accuratè, non scrutemur superbè curiosi. Attamen videmus, nullam unquam legem hominum censuræ magis obnoxiam, atque adeò magis vexatam, magisque notatam, quam legem Christi; ut meritò de eâ dicitur, quod legimus in Ecclesiastæ libro universè dictum de terratum orbe, Deum ex singulari consilio, infinitis mortaliū altercationibus ac dissidiis hunc veluti permisisse: *Tradidit mundum disputationi eorum.*

Ecclesiast. 3.

Hæc enim lex, quantumvis sancta ac videnta, fuit ab ipsis penè incunabulis, seculorum omnium, si fas ita loqui, problema. Pagani, & è christianis homines facinorosi & impii, carnali prudentiâ suadente, reprobarunt illam, ut excelsiorum multò, & supra id quod fert mortalis conditio, positam; hoc est, ut affectantem immodicæ perfectionis formam, & præscriptos à recta ratione fines transeunt. Contra heterodoxi complures, iudicio suo præfractè confisi, eam impugnarus ut nimis commodam, & humanæ naturæ faventem plus æquo; hoc est, nimiam adhuc hominibus libertatem ac licenti-

am

400 De Sapientia & Suavitate

am largientem, & ab iis exigentem imperata non satis rigide. Culparunt in ea priores nimiam severitatem, nimiam indulgentiam postremi. Conquesti alii sunt, teste Augustino, rerum terrestrium abdicationem imperari ab ea commentitiam, & insanam; *Visi sunt iis christiani res humanas* stulte & supra quam oportet, deserere. Alii seri ac temerarii seculorum castigatores, atque, ipsis si creditur, calo reformatores delapsi, & illud ipsum vitio vertere, quod in eo sit nimis indulgens, & exigat a nobis pauciora. Scitis, Auditores christiani, quid inde colligere primum libeat? nimirum legem christianam a quam, rationalem, regulaque illi, quam Dei spiritus universus sequitur, consentaneam esse legem. Quid ita? quoniam medium tenet inter duo illa contraria. Nam, ut humatum est, semper in alterutrum a duobus ferri; contra divini Numinis est, auctore Gregorio Magno, servare modum; penè necessario sequitur, legem, quam homines, ut severiorem simul & laxiorem damnarunt, eam ipsam esse profectò, in qua sapientiae simul & rationis temperationem illam reperias, unde, psalmographo auctore, lex efflorescit maculâ prorsus immunis: *Lex Domini immaculata.* Etverò addit Augustinus, (est hoc notatu dignum) si christiana lex probata esset ethnicis parte ab omni, jam tunc ratio-

Psalm. 18.

rationalis esse quodammodo defiſſet ; ac ſi profligatis illa & improbis probaretur , jam nobis utique deberet eſſe ſubiecta ; quoniam & placuifſet , & placeret adhuc vitioſis hominibus atque corruptis . Ut ſit qua- lis eſſe debet ; ut ſit irreprehensa lex , ne- cesse eſt non ſapere illam iſorum palato . Quin & immoderatus , quem culpant in ea , rigor , eſt ejusdem purgatio . Idem dixe- rim de hæreticis falſo incenſis divinæ glo- riæ ſtudio , vanâque ſuperbiâ tumentibus ; legem illam tam arctam per ſeſe reſtringere conati ſunt , & emendare id iſum , à quo decebat eos emendari , quod alicubi Vi- centius Lirinensis queritur . Atque ut chri- ſtiana lex ſtatueret ſeveritatis modum , con- tineré que ſe intra fines rationabilis huic obsequii , quo diſſert ab aliis , & diſcernit eam Paulus , neceſſe fuit , non conſentire illam cum eorum commentis ac ſomniis , & ab iis aliquot in eā nævos reperiri , ut nul- lum in eſte conſtaret .

Si defendenda tantūm eſſent hoc loco christiana Religionis officia , poſſem hic vela contrahere , & ſuceptæ cauſæ patro- cincio abundē functus , finem facere dicen- di . Sed ulterius progressus , volo , chri- ſtiani Auditores , quantum in me eſt , ani- mos vestros ita parare ac munire , ut jam nihil contradicentes , nihil repugnantes , cœleſti huic magiſtro , quem audire jubet

R.P. Bourd. Quadrages. C e Deus ,

X. D. 1720.
Deus, planè vos submittatis. *Hic est filius meus dilectus, ipsum audite.* Volo, non vulgarem legis illius, cuius est auctor, vobis amorem excitare, ipsamque adeò, quantum necesse est, notam facere. Attende quæso. Fateor igitur, legem christianam, sanctam esse atque perfectam; at simul contendo, ejusdem perfectionem, immoderatam non esse, quod mundana sibi improbitas persuadet; fateor, legem esse moderatam, atque ut talem humanae accommodatam imbecillitati; at contendo, nihil in ilius moderatione dissoluti inesse, quemadmodum hæretica pravitas sibi finxit. Hæc autem duo ritè cognita atque perspecta, ad eam legem ob servandam me fortiter impellunt; præjudicia cuncta revertunt, queis contra eam, aut impietate, aut pravo sui amore cæcata mens, occupari potest. Mihi denique persuadent, ut vitam instituam sanctè ac piè, quoniam nihil mihi videatur rectius & rationi convenientius, quam ex hujus legis vivere prescripto. Quem fructum non percipiamus ex hac doctrina, si sit illa mentibus alè nostris insculpta?

Nihil habet christianæ legis perfectio, inquit Chrysostomus, idem argumentum pertractans, nihil habet quod humanam prudentiam, quantumlibet morosam ac difficultem, offendat; & rejicere illam, ut finens

finem & modum transeat legem, est immorari facere injuriam: est eam ignorare: seu spectemus quæ præscribit illa universitas, & ad omnes status pertinent, seu considerare libeat, quæ cuique præcepta vivendi tradit illa privatim, sert secum ubique supremæ rationis, à qua dirigitur, veluti sigillum. Ubique ostendit, ortam se è divino consilio tanquam è fonte. Etenim, pergit Chrysostomus, quid est in lege Christi adeò singulare, quod limatissimo cuivis iudicio probari non debeat? hominem jubet abnegare seipsum, vim sibi inferre, carnem crucifigere, jubet comprimere cupiditates, utilitates suas contemnere, acceptam injuriam ferre patienter, & relinquare inultam, ablata sibi bona non repetere: imperat duō in speciem maximè pugnantia, certè maximè paradoxā: alterum, ut amicos & sanguine sibi conjunctos odio habeat; alterum, ut sibi inimicos, ut hostes amore prosequatur. Ponit illi criminis loco, opum & honorum conquisitionem; humilitatem in virtutibus; in felicitate paupertatem; in lætitiae causis vexationes & afflictiones: quin & ipsius desideria cogitationesque moderatur ac premit; imperat, ut oblata certa occasione, aut oculum eruat sibi, aut brachium amputet. Denique hanc etiam illi necessitatem imponeat, ut vitam profundat; ut necem sube-

404 *De Sapientia et Suavitate*

at, eamque crudelissimam, istuc Religio cùm flagitat, & est fides quam profiterur aliis probanda. Hæc autem omnia, christiani Auditores, sunt omnino consonationi, & tam consona, ut ea si non exigit Evangelica lex, quantumvis molestia redire ad me ex his debeat, quantumvis mei sint mores corrupti, ægrè illam non condemnem. Singula persequamur, & cò, unde abiit, revertatur oratio.

Ita prorsus; rationi censum est, ut abnegem memetipse: non possum illic vocare in dubium, ni me planè ignorem. Etenim cùm nihil sim aliud ex natura mea, quām vanitas, quām mendacium; cùm boni quidquid in me est, non sit ex me; cùm sim aliud nihil per me ipse, quām miseria, quām cæcitas, quām violentia, quām dissolutio, æquum non est, ut me, dum tales agnosco, exhorrescam, odio me ipse persequar, à me ipse discedam? atque ita est intelligendū præceptum illud insigne, *abneget semetipsum*. Non præcipit Christus, ut veras utilitates meas, ut veram mei ipsius charitatem, ut vera mea jura prætermittam & abjiciam prorsus, at, quoniam falsa sunt jura, quæ veris confundo; quoniam falsa charitas est, quæ mihi blanditur, quæ me seducit; quoniam falsæ sunt utilitates, quibus capi me, quibus profligari me permitto, &, quod mei ipsius nomine significo, aliud nihil

Luc. 19.

nihil est præter hæc omnia, hæc ut omnia
dimittam, vul ut dimittam me ipse, me
videlicet ipsum abnegando.

Estrationi consonum, carnem meam ut
cruciem, quoniam illa, si fecus fecero, in
rationem, imò in Deum ipsum rebellabit;
sensus ut captivos teneam, quoniam, si
sibi ipsi permittantur, in infinitos me ten-
tationum laqueos immittant, ut *corpus ca-*
stigem, & in servitutem redigam, quoniam
sanctæ austерitatis jugo, artus si solvantur,
in vitiosam pudendamque mollitem mores
mei labantur haud dubiè.

1. Cor. 9.

Rationi consonum est, mihi ut fas non
sit, privatas meas injurias ulcisci: quid e-
nim fiat si penes quemque jus sit & arbitri-
um, odium suum explendi, & quò nos
cæca cupiditas non trahat? rationi conso-
num, non modò ut acceptas injurias remit-
tam, sed ut sim ad novas alias perpetiendas
paratus; & infinitis in occasionibus, in
quibus, quæ mea fragilitas est, christianæ
charitatis naufragium sim facturus, si jura
mea tueri restrictè ac præfractè velim, de
iis sponte decedam. Quamobrem? quo-
niam charitas bonum est excellentius, atque
ad eo ob nullum aliud in discriminem addu-
cendum; quoniam nihil est, quod gratia-
tiæ, quæ necessariò cum proximi charitate
jugata estatque conjuncta, posthabere non
debeam. Rationi consonum, ut amor

C c 3

ille

ille proximi , ad infensissimos meos hostes
se porrigit; cùm , ne quid dicam de ma-
gnanimitate illâ christianâ planèque heroi-
câ , quæ in amore inimici se ostendit , &
in officiis in eum collatis , doceat fides , ho-
minem hunc , quamquam mihi inimicum ,
fratrem nihiloseius meum esse ; méque , si
cum Deo inimicitias gererem , expectau-
rum ab eo , ut in me misericordem se pra-
beret , & gratia suæ præsidiis me præverte-
ret . *Cur enim animo sum ad deponendam*
offensionem rigidiori , quam Deus ipse ?
Rationi consonum , ut vice valde mira &
paradoxa , amicos , propinquos , imò pa-
rentes ipsos ; odio habeam , si saluti mea
hi & illi sint impedimento . Tunc enim
postulat ratio ab iis ut secedam ; ut eos su-
giam , ut eos abhorream ; atque ita intel-
ligenda est vox illa Christi : *Si quis venit*
ad me , & non doceat patrem & matrem , non
potes⁹ meus esse discipulus. Sententia , quæ
ut ait Gregorius Magnus , pietatem non
abolet liberorum in parentes , sed impie-
tam damnat parentum illorum , qui accepta
potestate dum abutuntur , filios suos , da-
monis partibus suscepis , in deterrimam
viam immittunt . *Quid?* aiebat olim Ter-
tullianus , Evangelicæ hujus doctrinæ æqui-
tatem ostendens , necesse erat Romanos ,
milites ut fierent , abdicare parentes suos &
ejurare quodammodo inter militare Sacra-
men-

mentum; & videbatur illa disciplinæ severitas non necessaria minus quam justa. Igitur si Christus eadem nonnunquam lege nos astringit, putà cum gnati pietas in patrem, uxoris amor in virum, stare non potest cum cultu & obsequio divino, possumus affirmare, nimium à nobis postulari?

At cur oculum sibi quis eruat? cur sibi manum amputet? causam ipse tuam agas, divine hominum Servator, & de sermonis hujus tristitiae, humanæ prudentiæ, verbo uno satisfasias cumulatè: quoniam, inquit ille, multò satius est, in cælum hominem ingredi, oculo altero captum, alterave truncum manu, quam sempiternis ignibus addici. Quoniam, eorum, qui Deo serviunt, pudorem, homo mundanus, ex profana sapientia, oculum sibi quotidie eruit, amputat manum, quo rem sensu Christus intelligit; hoc est, abstrahit se ab eo quod est illi longè carissimum, ut publicam vitet hominum offenditionem, unde sibi, fortunæque suæ grave aliquod malum metuit. Quoniam mundana fœmina, quæ rationem adhuc ducem sequitur, vincula, queis tenetur, quantumvis blanda, quantumvis utilia sint, abrumpit, cum primùm ea intelligit, sine magno famæ suæ detimento, ferri amplius non posse. Quasi sit à Deo decretum, ut ratio filiorum hujus seculi ce-

Luc. 16.

Cc 4

dat

dat in lucis filiorum eruditionem ; aut potius, ut Evangelicæ hujus præceptionis apologia quædam sit, tacitaque defensio ; & oculus tuus scandalizat te, erue eum.

Matt. 12.

Neque hoc satis est : cur criminis nobis vertuntur desideria, & habetur pro adulterio, oculorum in mulierem impurus lascivusque conjectus ? discite istuc, Auditores, ex Hieronymo. Quoniam, quod requirere non licet, desiderare non licet. Quoniam quæcunque lex desideria impunita fert, lex est imperfecta, hypocritis & mululatoribus, quam justis efficiendis aptior, cum emendari nemo homo possit, quin prius animi appetitiones emendentur. Cur beatitas ponitur in paupertate, tam vilam abjecto statu ? *Beati pauperes spiritu.* Ex sensu vestro rem ipsam expendite atque estimate, Auditores christiani ; quoniam quantum vulgo paupertas coacta contemnitur, tantum constat apud omnes, voluntariam pauperiem, de qua Christus loquitur, honore nonnullo dignam esse. Et aliunde docet experientia, solos pauperes spiritu, felices esse in terris ; cum acre terrestrium bonorum studium, sit maxime vulgaris ægritudinum nostrarum omnium causa. Denique (& hoc præcipuum est caput) cur homines naturâ tam imbecilli, terrâ astringantur & horrificâ necessitate, ut aut apostatae fiant & anathemata, aut difficultibus

Matt. 5.

libus quibusdam Ecclesiæ temporibus, acerbissimis suppliciis torquendum corpus præbeant? in eo quippe divina lex videri posse profanæ sapientiæ cultoribus minus moderata. Jubet illa, idque æterno cruciatu proposito, ita nos semper animo esse constitutos & comparatos, ut emori, quām fidem dissimulare atque obtegere malimus. Est hoc autem, inquit, rationi consentaneum?

Respondeo ego, potestis istuc vocare in dubium? atque ut pateat attendenti, an alia re opus quām primo rationis lumine? et enim queritur, an æquum sit, ferro potius objicere caput, quam Deo debitam fidem violare? Quæro ego vicissim, annon æquum sit, regiæ subiectum potestati, paratum esse, vitam potius amittere, quam Regi obligatam fidem? quæro ego vicissim, an non æquum sit, hominem honestum, quidvis paratum esse potius perpeti, quām ignavè quid & perfidiosè fecisse? quæro ego vicissim, an non æquum sit, hominem militarem, capitis sui periculum adire millies, ut devotam, & sub cultro semper pendentem victimam, quām militari officio turpiter deesse? non æquum illi modò, sed & honorificum & gloriosum istuc videtur. Quid ergo, inquit Augustinus, mortem optere Christi causa, stultum habebitur, mundi studio, generosum & nobile? alte-

Cc s

rum-

rumne vix probabit humana ratio, in necessariis officiis alterum dum ponet? nihil est in eo, christiani Auditores, nihil in reliquis quod censuræ nostræ mucronem ferre ac sustinere non valeat. Vivamus convenienter rationi, & fatebimur, Evangelicam legem cum ratione magis congruere, quam nobiscum. Animum nostrum planè submittamus rationis imperio, nec erit in Christi quicquam lege quod nos amplius offendat. Si enim nos offendit, ideo tantum offendit, quod nihil cupiditati tribuens, in angustiorē rationis veluti gyrum non compellit. Advertite, quæso, Auditores. Non dico, christianam legem, nihil superaddere rationi, qui Pelagianorum est error; dico legem Evangelicam rationi nihil superaddere quod non eam perficiat, quod non eam attollat, quod non eam purget, nihil quod non sanxisset ratio ipsa, si per se fuisset, ad illius excellentiam & utilitatem perspiciendam, minus hebes.

Non me fugit, christiani Auditores, atque ita transeo ad alterum dogma propositum à me, quo primum multò validius probatur, tantum abest ut illud infirmet; non me fugit, & fateor, homines semper extitisse singulares ac devios, qui commentitiis suis opinionibus occupati, Evangelicæ legis fines longius produxere. Animum intende: digna res est, animadversione vestra.

Scio,

Scio, quod est observatum ab Augustino, Evangelicam perfectionem male intellectam, falsoque subnixam Religionis studio, genuisse maximè obstinatos errores, atque ut horum exempla subjiciam, scio jam inde ab Ecclesiæ primordiis exortas esse, quod scribit Apostolus, perfectorum & illuminatorum, ut vocant, hominum lectas, quorum illi conjugium, hi promiscuum ciborum usum, alii iteratam pœnitentiam, alii fugam in persecutione damnabant; privatâ auctoritate, quidvis reprobantes, quod minus sanctum ipsis videretur, idque non resormatorum ritu, sed pro principum & legislatorum imperio. Scio, fuisse unum hunc è Pelagii erroribus, ut consilia confundens cum præceptis, pugnaret, nullam, citra veram terrestrium honorum abdicationem, salutis spem esse, negaretque fas esse christianum hominem possidere quicquam, quin incideret in Apostoliæ genus quoddam, & ab officiis religionē declinaret. Scio, nonnullos eò etiam progressos, ut hominum turbarent societatem, dum in hac Christi sententiâ litteram sequuti, ei autem qui auferat quæ tua sunt, ne repetas, monrem receptum bona suæ reposcendi per iudicem, in flagitiis numerabant; nec satis animo providentes, quæ per eam doctrinam mala invehementur, quæ mque fruictuosa cupidis & avaris hominibus futura illa

Luc. 6.

illa esset, bona sua, etiam sublata per vim, christianum repeteret vetabant. Scio, inquam, hæc omnia, ac, si vultis, & hoc etiam scio, commentitias illas perfectionis fornas, eò tantum vulgo valuisse, ut legem christianam adducerent in contemplationem ethnicorum, intolerabilem redderent hominibus flagitiosis & impiis, ut casus ac ruinæ causas infirmis ac timidis afferrent. Atque hoc ab Augustino est etiam observatum. Dixi, ut christianam legem adducerent in contemplationem ethnicorum, qui cùdem ex iis aestimata, repudiarunt illam velut insanam, quamquam absolutissimum sit illa sapientissimæ mentis opus. Ut intolerabilem illam redderent hominibus flagitiosis & impiis, qui cùm aguntur christianorum officia, gaudent res exaggerati verbis, ut habeant aliquid causæ, cur iis fidem abrogent, ac præsertim ea ut omittant quæ pro suo jure; aut onera sibi plura imponi, ut eo prætextu nihil non detrectent. Ut casus & ruinæ causas infirmis hominibus afferrent, qui per eos errores, conscientias sibi conflarent, unde vera crimina, tanquam à suo fonte sunt profecta. Enquit fructus quos semper edidit ejusmodi perfectio, quoties ad veræ fidei regulas non fuit exacta. Atenim non est hæc christiana legis perfectio. Quid ita? quoniam nihil est in his omnibus quod christiana fides non

non abnuerit tanquam adulterinum , imò censura etiam notarit. Ut semper improbavit Evangelicæ severitatis condimenta , quæ poterant ipsius integritati labem aliquam inferre , ita nunquam passa est ejusdem præceptorum vincula , quo falsus illi sanctitatis color induceretur , arctius , quām par est , astringi. Quæ se illi cunque ostendit reformationis species , in ea semper stetit Pauli sententia , *rationabile obsequium vestrūm* ; ut nihil haberet , inquit Hieronymus , quod opponeret quantumlibet morosa infidelitas ; ut nihil occurreret , quo humana ratio quantumvis perspicax melitò posset offendī.

Rom. 12.

Etenim si diligenter eam legem excutimus , quò magis apices ejus omnes perscrutabimur , eò sapientia ejus omnis magis elucebit. Seu voluptatibus nostris adverſetur ; seu quædam honesta & moderata concedat oblectamenta ; seu suscepta nostra vituperet ; seu certas nobis permittat honestas , ac sàpe etiam necessarias curas ; seu compescat ac refrænet ambitionem nostram ; seu nos finit servire vitæ necessitatibus , & ratione ac viâ non iniquâ , stabilem ac propriam nobis meti pís fortunam parare ; seu rigidâ falce luxuriem premit nostram ; seu decentiam quandam approbat modestam , Christianoque homine dignam ; idem se ubique nobis cælestis sapientiæ nitor ,

tor, ac veluti, character ostendit. Igittu
perfecta est lex Evangelica, sed eā perfe
ctione, quæ peccatis expugnat, dum men
tem evincit. Perfecta est, sed eā perfe
ctione, quæ se ad omnia accommodatio
nem soritem ac conditionem. Perfecta,
sed eā perfectione, quæ nihil non compo
nit, nihil non emendat, nihil non continet,
tantum abest quicquam ut turbet ac mi
scat. Perfecta, sed eā perfectione, de qua
Ambrosius, quæ nobis animum deprimit,
sed non serviliter & abjectè; quæ magnani
mos nos reddit, at fine fastu; modestos; at
non coactè; liberos, at non effusè, omnes
animi motus & affectus æquato velut ex
amine sustinens ac librans. Perfecta deni
que, sed semper quantum dux illæ voces;
prudentia & veritas, patent.

Addo, sic eandem divinitus esse consti
tutam, ut, quemadmodum immoderati ni
hil habet ejus perfectio, ita soluti nihil ha
beat, quem tenet, modus. An hoc loco
immorari nos oporteat, ni vivamus eā at
te, qua verbi divini præcones nulli noi
malo necesse est occurtere? sic est; soluta
nusquam est Christianæ Legis moderatio.
Frustra cohaci sunt Eterodoxi eam ob tem
maculam inurere ipsi. Falsam criminatio
nem apertè semper depulit, imò posuit ali
quā in laude. Frustra Tertullianus in re
mittendis flagitiis indulgentiam ipsi expo
bra

bravit; frustra est in catholicos invectus, & carnales eos appellavit: frustra nobis Ecclesiam effinxit velut apertum humanæ licentiaæ campum; *de campo laxissimæ disciplinæ*. Id unum acriore perfecit stylo, naturam ut proderet & zelum amariorem, nec nisi paucissimos imbecillæ mentis homines moveret. Non jubet Evangelica lex saluti peccatores desperare, sed metum illis iniicit desperatione magis salutarem; fiduciam non præcidit ac vetat; at habet illa unde vanum præsidentis animi tumorem comprimat. Non minatur quidem quavis ob noxas æterna supplicia; at quamquam ea non minetur ad commissum quodvis, sexcentis tamen in rebus, eorum periculum non omittit ostendere, ut vel sanctos ipsos sacro pavore perfundat. Id omne quod peccatum est non damnat quidem, ut lethale, sed enim quisquis Deum non ignitat, quisquis salutis cupidus est, horrorem illi summum iniicit peccati, etiam illius quod veniale dicitur. Secernit illa quidem à consiliis præcepta; at simul significat, consiliorum neglectu, viam sterni ad præcepta violanda, alterumque ex altero penè necessariò sequi.

Tertull.

Fateor autem, christiani Auditores, ex omnibus argumentis, quibus mihi Religio-nis, quam profiteor, veritas persuaderi pos-tet, nullum esse illo potentius. Multis in

Ec-

Ecclesiâ Christi vinculis teneri se dicit Augustinus, eaque dum percenset sigillatim, habet ejus oratio quod animos maximè per vicaces & incredulos convincat. *Multa me in Ecclesiâ justissimè retinent.* Ego vero in purâ illâ ac planè cælesti Christianæ Legis sapientiâ inesle quiddam singulare sentio, quod me movet, quod allicit, quod attrahit ad sese. Ita quippe ratiocinor cum Ruperto, Deum esse cum constet, idque argumentis demonstretur maximè evidenterbus & apertis; cum idem ille cultu proprio & certæ religionis exercitio sit colendus, errare non possum, hanc si amplectar, in qua summam deprehendo planèque divinam sapientiam ac sanctimoniam, quæ & humana industriam & conatus omnes prorsus superat. Si profana esset sapientia illa, posset utique prima illius species oculos mihi præstringere; sed enim ad eam planè cognoscendam paulò diligentius attendentि vitiosum quid brevi occurreret, quo delusa mens errore suo liberaretur. Religio non minus sapiens, quam Christiana, sit opportet, hoc est, sapientiâ omnino sanctâ, sapientiâ virtutum omnium velut fundamento quodam subnixâ, ut eam amplectar, quoniam Dei, citra controversiam, est opus, nec suppetit quod ei opponam. Exclamo jure multo potiore cum Petro Apostolo, *Domine bonum est nos hic esse.* In bonis ah! Do-

Matth. 15.

Domine Deus, nec satis unquam æstimandis bonis, ponendum mihi est, quod legem hanc tuam cognoverim, quod eam fuerim amplexus. In eâ mihi figenda est anchora; atque ut in eâ firmiter permaneam paratus sim oportet, Martyrum tuorum exemplo, ad jacturam bonorum omnium faciendam, imò ad sanguinem etiam ipsum profundendum: *Domine bonum est nos hic esse.* Optabat Petrus, lætitiae suæ non satis compos, Thaboreo in monte commorari; ac quoniam istuc optando, beatitatem quan-dam temporalem tantùm cogitabat, non sempiternam illam ac cælestem, addit Evangelista, nesciisse Petrum quid diceret, *ne-sciens quid diceret.* Ego verò, Domine Deus, probè intelligens quid dicam, réque planè cognitâ atque perspectâ, des hoc mihi postulo quæsoque, ut in tenenda & observanda divina tua lege, firmus semper & inconcussus persistam: *Domine bonum est nos hic esse.* Neque verò eam sequutus errare metuam, quoniam lex nulla est, cuius doctrina sit rationi & sapientiæ magis consentanea, ut nulla est, quam unctio sua & amabilior & dulcior reddat.

Luc. p.

MAgni Numinis est, Christiani Auditores, magna posse imperare, magna posse exigere; atenim ejusdem Numinis magnitudo postulat, ut magna illa, quæ ab

R. P. Bourd. *Quadrages.* Dd ho-

P A R S II.

hominibus exigit, officia, non modò eos non opprimant difficultatum pondere, sed ut grata etiam ac jucunda ipsis sint. Nam, ut ait Cassiodorus, ad heri hujus præpotentis gloriam pertinet, ut à famulis ipsa simulandi necessitas in felicitate ponatur. Atque hic etiam etratum ab iis est, qui suo sensu Christi legem dum metiuntur, alterum ex his principiis nimium amplexi sunt, alterum non satis attendere. Verum quidem est summum hunc legislatorem nostrum, legem nobis suam, ut orius aliquod ac jugum, proponere; at simul significat, nec huic oneri levitatem, nec jugo suavitatem

Matth. xi. deesse: *Jugum enim meum suave est, &c.*

Inde est, quod ex mirabili sapientiae sui consilio, eos tantum invitat ad illud in humeros tollendum, qui jam onus erant aliunde ac gravati; levamentum laboris spondens illis ac promittens, hanc aliud tamen quam quod jugi sui conferre potest gestatio: *Venite ad me omnes qui laboratis & oneratis, & ego reficiam vos.* Mysterium quod prima quidem specie impossibile visum est ac secum pugnans, sed cuius certissimam veritatem res ipsa comprobavit. Mysterium, justorum, imò peccatorum omnium experientio firmatum, cum sit evidens, nullà gravatum, mundanèque servitus pertinacum hominem, quam Christi Servitoris jugo

Ibid.

jugo libentem ac pronam cervicem submittere.

Igitur ut absoluta Legis Evangelicæ forma haberetur, hæc duo, tam sanctè, tamque divinè ab eâ vinclata atque connexa, jugum & suavitas, non erant unquam ab invicem disjungenda. Atqui hoc ipsum est, quod homines diduxeré; homines, inquam, amore sui ipsius occupati, quique in his jugi & oneris vocibus harentes, atque ut suppetteret quod obtenderent ignaviæ suæ, omis-
sā, quam Christus spopondereat, unctione, legem Christianam sibi finxeré ut acerbam, ut gravem; ut intolerandam, ad eos tantum vexandos compositam ac sictam legem; quod factum est, ut in ipsorum & in aliorum illa fastidium & odium veniret. Haud absimiles Israëlitis illis, qui, ad explorandam promissam à Deo regionem, præmissi, id unum perfecere, ut horrorem illius injicerent cunctis, tristi specie Telluris objecta, quam & iminanibus scatere belluis ac monstris dicerent, non sine cruenta indigenarum strage. *Hec terra quam lustravimus,* Numer. 13. *devorat habitatores suos;* ibi vidimus monstra. Damnoſa non mitius quam subtilis dæmonis ars, qua incautis mortalibus extitum jam olim patare solitus est, & eorum animis curvata eritare pietatis ac religionis semina. Atenim frustra eam adhibeat adversus hominem Christianum Evangelicā

D d 2

do.

420 *De Sapientia & Suavitate*

doctrinâ perfectè planèque instructum, &
paratum ex animo ad eam, quam profite-
tur, Religionem tuendam. Quid ita? quo-
niā cùm talis sit, facile se tueri possit hac
cogitatione, qua fides ipsum instruit ac
munit, quantum videlicet lex Dei perfecta
est, tantum ejusdem unctione, quam sem-
per habet adjunctam, facilem illam & ama-
bilem reddi; ac quicquid caro, quicquid
contra suggerat mundus, ad eam semper
Regii psaltis mentem revolutus, exclama-
Psalm. 118. bit, quam dulcia fancibus meis eloquia tua!
Quam suavis est, Domine Deus, lex tua,
quam iis suavis est, qui gustum illius ha-
bent, & quam terrestris sit oportet, quam
carne demersus, cuius illa palato non sapit!
Et verò, si vigente lege rigida, qualis Mo-
saica fuit, sanctissimo Prophetæ ira loqui
fas erat, non probosum modò, sed & fla-
gitiosum fuerit, de Christianâ lege, quæ
charitatis & gratiæ lex est, non sentire idem
& loqui? notate, quæso vos, Auditores,
geminis illas dotes, quæ Christianæ sunt
legis propriæ. Est gratiæ, est charitatis
lex; en quæ juvant ad eam observandam,
ad difficultates, quæ nobis obsistunt, su-
perandas, & excusationes nostras omnes
apud DEum vanas reddent. Animum ad-
vertite.

Dixi, legem esse gratiæ, in qua dat certò
DEus id quo fiat id quod jubet, aut potius
quo

quo DEus ipse id perficit in nobis, quod à nobis exigit. Quid est quod exoptetis amplius? quæ prohibent, ne divinam hanc legem observes, Christianæ Auditor, ac ne speres fore, ut eam unquam observes, est, inquis, pravæ tuæ naturæ pondus, caro illa concepta in peccato, sempèrque in spiritum rebellans; at finge, inquit Chrysostomus, DEum te his verbis compellare: certum mihi est, ô homo, auferre à te cor illud profanum, novum aliud substituere in ejus locum. Humanæ tantum suppeditunt vires, volo divinas adjicere. Non solus ages postmodum, non solus pugnabis, non solus resistes; ego ipse in te pugnabo; ego ipse de pravis illis cupiditatibus, de carne illâ corruptâ triumphabo. Si te Deus in eam sententiam alloquatur; si tam luculentam ultro deserat conditionem, num sortem adversam conqueri rursum ac deplorare audeas? quot autem scripture locis istuc spopondit? non dixit apud Ezechielem, *ablaturum à te cor lapideum, & daturum cor novum*, cor videlicet docile, & legi suæ subjectum? non fide constat, promissum illud ad illos attinere, quibus lata illa gratiæ lex esset? non vobis autem, qui Christiani estis, lata illa est? quid ergo metuitis? ne fidem Deus obligatam non libaret? at est hoc dubitare de ipsius fidelitate, ne, contra Dei promissum, gravior sit divi-

Ezech. 36.

Dd 3

næ

XIV. 220.
422 De Sapientia & Suavitate

næ legis observatio ? At est hoc dubitata de ejusdem potentia ? Da, Domine, quod jubes, ajebat olim Augustinus, & jube quod vis. Hoc est præcipe, Domine, quidlibet dum gratiae tuæ præsidio, vires ad id quod præcipis, perficiendum, suppedites. Noli, Domine, noli mollitiæ meæ habere rationem ullam ; noli qui sim attendere: cum enim vincere in me dñebeas, tuæ, non meæ virtuti confidere me oportet. Uttere ergo jure & auctoritate tuâ summâ : onera me omni mandatorum tuorum pondere: quod sensus, quod pravus mei ipsius amor magis refugit & abhorret, id ipsum præcipe. Age me per vias angustissimas ; adjuvant grata tua, nihil labori erit; expertus loquor, Domine Deus, subdit idem Augustinus; dirupisti enim vincula mea, & liber istuc ad nominis tui gloriam, & legis tuæ defensionem palam aperteque prædicare. Ah ! quid in me non potuisti, DEus meus, & quid non potui tecum ? quam facile mihi fuit abstinere voluptatibus illis quibus me sœdè mancipaveram ; quam suave mihi subito factum est, carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat ; quale & quantum dimittere gaudium fuit. Mihi fingebam in te, fingebam in me monstra quædam, quæ nullis viribus superari ac vinciri posse videbantur. Sed enim cum primum pectoris mei duritiæ emolliit gratiae tuae benit

Psal. 115,

Conf. 9,
cap. 1.

benignitas, agnovi commentitia esse monstra illa. Quapropter in his, quæ ad legem tuam pertinent, nihil jam exceptum volo: *Da quod jubes, & jube quod vis.* Ita sanctus ille Doctor; ac si ea est gratiæ cœlestis vis ac potestas, quâ possumus expostulare cùm Deo de nimiâ jugi legisque ipsius gravitate? at deest illud gratiæ præsidium, quo instructus agebat Augustinus. Fortasse vobis deest illud, Auditores christiani; at de eo parando an estis solliciti? an id agitis istuc ut impetraretis? an exposcitur à Deo? an eos aditis fontes, Sacraenta videlicet, è quibus ad nos illud derivari voluit? an ea cuncta removetis à corde vestro, quæ obstant illi & officiunt? ac permirum non est, cùm nihil agatis eorum, quæ legem vobis faciliorem reddant, summas ejus difficultates causari vos, cùm vos ipsos, vestramque ignaviam unam accusare vos oporteat? habebit profectò, christiani Auditores, habebit Deus unde ignaviam illam vestram valde vituperet ac damnet, cùm errorem confutabit, qui & causa illius est, & velum quo se obtexit. Dicit enim vobis, & merito vestro majore dicit, quod olim populo suo: non legis meæ rigor apud me excusare te aut potest, aut debet. *Mandatum hoc* (sunt verba ipsa Dei loquentis in facris literis,) *mandatum hoc non erat supradicatum que procul positum, nec in cœlo situm.*

Dd 4

424 De Sapientia & Suavitate

ses dicere : quis nostrum valet ad celum ascen-
dere , ut deferat illud ad nos , & audiamus ,
atque opere compleamus ? Neque trans ma-

Deut. 30.

re possum , ut causareris ac dices ; quis
ex nobis poterit transfretare mare , & illud
ad nos usque deferre : ut possimus audire &
facere quod praeceptum est . Imo juxta u-
erat sermo : in ore tuo & in corde tuo , ut sa-
ceres illum . Habebas mandatum intra or-
dinem , intra fortunæ tuæ conditionem , ut
facilis esset illius observatio . Quamobrem ?
quoniam unâ conjunctum cum eo erat gra-
tiæ meæ præsidium . His autem verbis unum
Deus voluit , speciosas videlicet & inanes cau-
fas omnes disturbare , per quas divinam ipsius
legem violamus ; dum eam spectamus per se
solam , iisque præsidiis , quorum afflatim illi
est , nudam ac destitutam . Dicere Jenim
præsidia illa deesse nobis , etiam cum ea po-
scimus à Deo ; promissi hujus insignis de spi-
ritu suo plenè in nos effundendo , tam levem
fructum esse , ut ne id quidem nobis suppe-
ditet Deus , quo subnixi jucundè & hilariter
viam mandatorum ejus decurramus ; nova
legis excellentiam supra veterem , ad nihil
lum recidere , Christique Servatoris obitum
pro nobis mortem , eo tantum valuisse , ut
jugum Domini gravaret ; haec , inquam , di-
cere , est injuriosas & contumeliosas in sum-
mam Dei bonitatem ac fidem voces jactare .
Quid ergo nobis desit ? duo . Sincera fides

&

& spes viva. Alterum, quo fiduciam in Deo nostram constituere possimus. Si enim gemino illo nexa sibi nos DEus devinctos teneret, mutaretur in robur invictum imbecillitas nostra, juxta illam Prophetæ vocem ; qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem. Excusso torpore, jam gressus haud segnes moliri, jam currere, jam volare inciperemus aquilarum ritu ; Assument penas ut aquila : volabunt & non deficiunt. At quoniam desciscimus eis eo, hæremus debiles semper ac languidi, animo nunquam in corpore, tristio, molestis & angoribus vacuo ; quasi Evangelium non sit gratiæ lex, quæ vias omnes planas euntibus & expeditas faciat.

Quid si addo, illam gratiæ legem, charitatis & amoris legem esse ? amoris & charitatis, cuius hoc proprium est cuncta ut mitiget & molliat ; cuncta ut reddat non possibilia modò sed & facilitia ; non tolerabilia modò sed & jucunda, jugo ut onus omne detrahatur, ac si fas etiam dicere, quò gravius est, eò levius jugum efficiat. Paradoxa vox, quam Augustinus explicat percommoda similitudine, quam & mutuari ab eo non piget. Videtis avem, inquit sanctissimus Doctor, pennis instructam & onustam ; at, quod oneri est, agilem facit, &, quò pennis est magis onusta, eò perniciose fertur volatu. Pennas igitur si demis, nativo qui-

Dd 5

dem

Ibid.

426. *De Sapientia & Suavitate*

dem pondere levas, at levatam deprimit, &
hætere cogis in terris: *Quoniam exonerare
voluisti, jacet.* Contrà, redde alas; onus
ablatum restitue, continuò videoas tollere
se hump̄ præpetem, corpùsque in alas, non
jam segnes ac pigras, librare. Quid ita?
quoniam dum fert penias, ab illis fertur.
Fert illas in terrâ, & fertur ab illis in æra:
redeat onus & volabit. Talis est, addit Au-
gustinus, lex Christi. *Talis est Christi sarcina.*
Fert & fertur. Fertur, dum ei pare-
mus, dum eam observamus; fert, dum nos
excitat, dum nos acuit, dum vires addit:
Aha sarcina pondus habet, Christi pennas. Ab-
eamus à similitudine, & firmiora subjun-
gamus.

Tres, prout homines respicit, titulos ob-
tinet summus ille mortalium conditor at-
que effector Deus. Herus dicitur, qua nos
illi mancipat appellatio. Remunerator,
quo nos nomine, ceu mercenarios, spe mer-
cedis proposita, pellicit ad se. Est & in-
ditum patris nomen, quo sibi nos tanquam
filios, arctè devinctos tenet. Pro titulo au-
tem illo triplice, (id animadvertis Bernar-
dus) triplicem Deus legem hominibus im-
posuit. Legem auctoritatis, ut servis; spei
ut mercenariis, ut filius, amoris, priores
duæ, laboriosæ fuerunt & graves. Tertia,
suavitatis est & jucunditatis plena. Quid est
inde consequitum? laboriosis, inquit Au-
gustinus

gustinus, molestis ac formidolosis exercitum legibus humanum genus, servitutem ingemuit suam. Atenim non gemitus, non labores, non molestiae, non terror assidue injectus, herilis imperii severitatem mitigare potuit: cum Christianis contraria, legem Evangelicam cœlestis quidam sapor amabilem, undio perjucundam & acceptam redbat; *Timuerunt & non impleverunt, amaverunt & impleverunt.* Quandiu viguerunt primæ duæ leges, Deum cupiditatis vindicem, homines cupidi & avari metuere; at nihil prohibebat metus ille, quin aliena bona injuste & per vim auferrent, certè appeterent. Contra vigente jam lege Evangelicâ, addixere se amanter pauperi Deo mortales innumeri, ejusdemque studio, non rapuere aliena, sed & ultrò abjecere sua & omnia: *Timuerunt & rapuerunt res alienas, amaverunt, & donaverunt suas.* Hoc vesani non intelligunt mundi amatores, quamquam per se ipsi, atque ex proprio suo sensu facile intelligere, si velint, possint. Videmur illis aliena loqui, cum sermonem habemus apud illos de mirabili divinæ charitatis efficientia: at, ex profano, quo tenentur, amore, quid sacer possit æstiment. Queis se legibus, volentes astringunt? officiis legibus, justis quidem, sed laboriosis? peccati legibus, iisque injustis ac pudendis. Receptis in mores legibus, sed ineptis ac ridiculis,

428 *De Sapientia & Suavitate.*

culis; humani respectus legibus, duris iis.
dem ac tyrannicis, decori legibus, fastidio-
sis illis & molestis. Attamen quoniam te-
nentur illi mundi studio quod incit in mun-
di obsequio magis acerbum, magis incom-
modum, magis durum ac difficile, facile fit
illis atque expeditum. Nihil est illis grave,
cum sunt obeunda civilia quædam officia;
cum profanæ consuetudines retinenda;
cum est habenda honestatis ac decori ratio;
cum est ineunda fallax mundi gratia, Pan
autem in DEum illi quo in mundum amo-
re ferantur; nec mutato affectu, sed re, a-
morem abjiciant illinc, transfundantque in
DEum, & lex illa Dei, supra vires hominum
credita, in aliam videatur illis repente mu-
tari. Operi manum admovebunt, & ope-
re in ipso facilè acquiescent; pugnabunt,
& inter pugnam, pax illis erit tranquilla,
abdicabunt terrena omnia, & erit illis abdi-
catio ipsa thesauri instar; nullas non poenam
Deo dependent, nullâ non in re vexabunt
seipsi, nec erunt poenæ tam graves, nullum
vexationis genus tantum, in quo fœlicitatem
illi suam non ponant. Ita divina lex & ju-
gum est simul & levamentum, onus & ad-
miniculum. Ea de re, si dubium est, ap-
pello non conscientiam vestram, cum testa-
ri nequeatis quod vestrum non est sentire,
sed tot coelites, qui sunt istuc olim experti;
tot homines justos, qui & id ipsum expe-
ctun-

riuntur assiduè. Quid? non catenas lex illa mutavit in vincla honorifica? non cruci illecebras, non ignibus vim addidit refrigrandi? Testis Paulus, testis Andreas, testis Laurentius. Tot miracula non ediretiam num in oculis nostris? non facit illa, tot Christianianæ Virgines, monasticis ut septis inclusæ, disciplinæ durioris incommoda cuncta perpetiantur? non facit, ut penitentiæ dum dant operam tot mortales, acre bellum sibi inferant ipsi, corpùsque castigent ac mactent assiduè? non facit, ut divitiis paupertas, obsequium libertati, castimonia libidini, jejunium, inedia, cilicium, cunctis vitæ mollieris commodis præferantur? quid dico, cuius exempla, eaque frequentia, non extent, & in oculos vestros incurvant? non sunt illa proposita vobis ad imitandum? igitur si lex vobis, inquit Hieronymus, difficilior videtur, non lex non ejus difficultates accusandæ, sed vosmetipsi, sed vestra illa rerum cœlestium incuria. Est iis difficilis, qui eam metuunt, qui eam laxatam & solutam velint; est iis difficilis, quos Dei spiritus, qui gratiæ & charitatis spiritus est, non excitat, non acuit, non movet, quoniam moveri ab eo nolunt. At, si confisi Deo, eique placendi studio succensi, viam mandatorum ipsius ingrediemur, in iis utique *ambulabimus*, Regii psaltis exemplo; in iis *curremus*, ad sempiternæ, per eas deum felicitatis terminum perventuri. Amen.

IN